

USPOSABLJANJE PEBIVALSTVA ZA OBRAMBO IN ZAŠČITO

Jelko Kacin*

Po zakonu o SLO in DS Republike Slovenije morajo upravni organi vseh občin vsako leto organizirati usposabljanje prebivalstva za zaščito in reševanje. Prebivalci so se na tako organizirane oblike usposabljanja dolžni odzivati. K temu jih zavezuje 19. in 248. člen zakona, ki usposabljanje za splošno ljudsko obrambo prikazuje tudi kot pravico in ne samo dolžnost.

Občine oziroma njihovi upravni organi za ljudsko obrambo pri uresničevanju zakonskih obveznosti niso prepuščeni sami sebi, saj republiški sekretariat vsako leto pripravi, republiški sekretar pa predpiše obvezne teme. V Ljubljani pripravlja še osnovna gradiva, v republiškem centru za obrambno usposabljanje organizirajo posvet – in usposabljanje v občinah bi se lahko začelo.

Vendar uresničitev take osnovne zamisli ni tako preprosta, kot bi si vsi po vrsti želeli dopovedati. Vsako temo je treba predstaviti v času in prostoru, v zelo različnih okoljih, ki se na različne vsebine zelo različno odzivajo.

Izkušnje in nekatera negativna spoznanja so nas v upravnem organu za ljudsko obrambo že pred dobrimi 10 leti prisilila v tesno sodelovanje z delavsko univerzo Toma Brejca v Kranju. Usposabljanje zahteva natančno opredelitev smotrov, izbiri pristopa, oblikovanje učnih vsebin in andragoško utemeljeno obliko predstavitve. Že v začetku 80. let smo spoznali, da s klasičnim predavanjem zastavljenih smotrov ne uspemo več dosegati, saj nismo zmogli zagotoviti dovolj kvalificiranih predavateljev, metoda klasičnih govornih nastopov pa med prebivalstvom ni vzbudila zaželenega odmeva. Problem smo reševali:

1. z drugačno organizacijo vabljenja občanov,
2. s skrbno pripravo avdiovizualne podpore teme,
3. s specifičnim usposabljanjem predavateljskega aktiva.

Opustili smo zakonsko »ločitev« o usposabljanju delovnih ljudi na eni in občanov na drugi strani. Namesto tega smo dosledno uporabljali termin prebivalec in usposabljali le v naselju bivanja oziroma KS. Na ta način smo se izognili poseganju v delovni proces (usposabljanje med delom ni bilo več) ali usposabljanja po delu, ko ljudje zaradi preutrujenosti niso več motivirani, ne sposobni zbrano slediti. Z usposabljanjem izključno v KS smo ponovno postavili evidenco, ki je postala bolj zanesljiva, morebitnim večkratnim nepotrebni obremenitvam, ki so upravičeno razburjale vabljenje, pa smo se v celoti izognili.

Prvotne pozive smo nadomestili z vljudnimi vabilii, ki so še vedno imela zakonsko

podlago, toda že drugačen pristop je bistveno zmanjšal vnaprejšnja odklonilna stališča in povečal odziv. Vabljenim smo nakazali še možnost, da se v primeru neodločljivih obveznosti lahko odzovejo drug dan, kar je odziv še povečalo.

Vsako temo smo skrbno pripravili in prilagodili krajevnim razmeram. Avtor izhodišč je moral za potrebe celotnega predavateljskega aktiva pripraviti pisno besedilo, ki je bilo vedno podprto s kompletom 36 diapozitivov. Slikovna podpora je bila po možnosti v celoti posneta v domačem okolju, na ozemlju občine Kranj. Udeleženci usposabljanj so v slikovni utemeljitvi predavateljevih stališč prepoznali domače delovno in bivalno okolje, kar je olajšalo doseganje zastavljenih smotrov.

Tudi predavateljski aktiv je bilo treba kadrovske okrepiti in predavatelje dodatno usposobiti. Ob upoštevanju osebnostnih značilnosti predavateljev smo ugotavljali, da so splošna in posebna, zlasti pa predavateljska in andragoška vedenja zelo različna. Zato smo vsako leto organizirali dodatno predhodno usposabljanje predavateljskega aktiva, ga pomlajevali in kadrovske krepili. Kljub vsem tem prizadevanjem pa smo skoraj vsako leto morali prekiniti sodelovanje z nekaterimi sodelavci, ki niso zadostili precej zahtevnim kriterijem za izvajanje posameznih tem. Vse to početje je spremljala zelo obsežna, natančna in vnaprej pripravljena organizacija vabljenja prebivalstva in oblikovanja skupin, izbiranja prostorov za izvedbo pouka ter zlasti časa. Usposabljanje smo izvajali v večernih urah z začetkom od 17. do 18.30, prve štiri dni v tednu, nikoli pa v petek, ker je to že uvod v prosti konec tedna. Med zimskimi počitnicami in v prazničnih dneh usposabljanja ni bilo. Skušali smo čim manj posegati v prosti čas ljudi, zato smo usposabljali le v obdobju od oktobra do aprila, ko dolžina dneva še ne zadržuje ljudi pri drugih opravilih v pozne večerne ure.

Ob upoštevanju vseh teh spoznanj in relativni uspešnosti, gledano v slovenskem prostoru, smo ugotavljali, da tudi tako zasnovano usposabljanje ne bo aktualno, če ne bomo šli v korak s časom. To pa je bilo po naših ocenah mogoče storiti vsaj z dvema spremembama:

1. bolj skrbnim izborom tem in posameznih vsebin usposabljanja ter
2. uvajanjem novih tehnologij.

Med prvo spada spoznanje, da so povsem nerealne in neuresničljive zahteve republiškega sekretariata za ljudsko obrambo, naj v eni sezoni izpeljemo več tem. Izvajanje te zahteve bi nam povzročilo ogromne organizacijske težave, saj usposabljanje prebivalstva občine, ki šteje 75 000 ljudi ob upoštevanju učne skupine, ki ne sme presegati 30 udeležencev, terjajo določen čas – v našem primeru eno leto. Tudi večkratno pozivanje ljudi v enem samem letu bi povzročilo upravičeno negodovanje ter osip – namen bi bil povsem drugačen od načrtovanega. Predvsem pa priprava vsebine in oblike usposabljanja, priprava predavateljskega aktiva in proces pozivanja – vabljenja terjajo svoj čas. Kot neizpodbitno dejstvo je dozorelo spoznanje, da naš upravni organ vsem pritiskom navkljub ne bo povečeval števila izvajanih tem, ker bi to objektivno škodilo interesom SLO in DS.

Že v letu 1986 smo se odločili, da v naslednji sezoni prebivalstvo opozorimo na nevarnosti, ki jih prinaša novo umetno jezero HE Mavčiče na reki Savi. Pripravili smo predavanje z barvnimi diapozitivi, s katerimi smo opozorili na specifične spremembe v reki in na njenih bregovih, na nove nevarnosti in zahtevnost reševanja iz vode. Osnovno spoznanje udeležencev je bilo, da je učinkovito samo hitro reševanje, ki pa zaradi objektivnih razlogov skoraj ni mogoče. Delovali smo predvsem preventivno, osveščali ljudi in prodrli v zavest z dejstvom, da potapljači ne morejo več reševati, lahko le iščejo utopljenec. Predavanje smo zaokrožili še z videoposnetkom o reševanju iz vode, ki smo ga posneli posebej za naše potrebe; ta je tudi najbolj nejeverne pričel, da je uspešno samo samozaščitno ravnanje slehernega posameznika. Temo smo v KS predavali ob novem jezeru, ob vseh večjih vodotokih in divjih kopališčih pa tudi v samem mestu. Odmev je bil boljši, kot smo pričakovali, saj so udeleženci priznavali, da gre za aktualno in predvsem pravočasno izvedeno temo. Ta spoznanja so samo utrdila naše prepričanje, da moramo svetu za SLO in DS naše občine tudi v prihodnje omogočiti, da sam presodi, katera tema je za naše prebivalce najbolj primerna in trenutno potrebna. Odločitev, da odklonimo temo, ki jo je za tisto leto predpisal republiški sekretariat, je bila povsem pravilna in legitimna.

V naslednjem letu smo znova sami izbrali temo – delo centrov za obveščanje. Odločitev ni bila težka, saj je šlo za nov organ, ki ga ljudje niso poznali. Predpogoj za njegovo učinkovito delo pa je bilo prav množično vedenje o njegovem obstoju, namenu, načinu dela in vlogi prebivalstva.

* Skupščina občine Kranj, Sekretariat za ljudsko obrambo, Trg revolucije 1, Kranj.

182 Zaradi prepričljivosti, želje po širši uporabi in zniževanju stroškov smo video z naslovom »Center za obveščanje, telefon 985« posneli v celoti na ozemlju gorenjskih občin v sodelovanju z republiškim centrom za obrambno usposabljanje v Poljčah. Tema je imela tako dober odmev, da smo jo pri nas izvajali skoraj leto in pol, delno pa tudi v drugih gorenjskih občinah. Tudi tokrat je tema, ki jo je predpisal RSLO, zaradi aktualnosti morala dati prednost doma izbrani temi.

Letos izvajamo temo prometna varnost, za katero smo se odločili že v letu 1988, ko smo začeli prve skupne priprave. Tudi to, da se republiški sekretariat za notranje zadeve in Svet za vzgojo in preventivo v cestnem prometu v letu 1989 nista uspela ali znala sporazumeti, da se tudi utečene oblike obrambnega usposabljanja vključijo v akcijo –10 %, nas ni omajalo. Naša odločenost temelji na velikem številu žrtev v cestnem prometu, dejstvu, da nas le slabi dve leti ločujeta od povečanega tranzita, ki ga prinaša predor pod Karavankami, in spoznanju, da moramo večji poudarek nameniti zaščitnim znanjem, namesto obrambnim vedenjem, ki so bolj specifična in posebej prilagojena vojnim razmeram. Vojne na našem ozemlju ni bilo že 45 let, žrtve prometa pa imamo sleherno leto. Njihovo število je v zadnjih letih nesporeljivo visoko.

Posneli smo oddajo z naslovom »Prometno ogledalo«, ki odslikava razmere v prometu. Kot vsako ogledalo tudi naše odslikava podobo tistega, ki stoji pred njim, če le želi podrobno proučiti svojo

zrcalno podobo. Tako kot se vsak med nami zgrozi, ko prvič opazi starostne spremembe na obrazu, tako se zgrozi vsakodnevni udeleženec v prometu, ko vidi početje v prometu, ki ga je v živo, brez pretiranih igranih dodatkov, zabeležila kamera.

Prav prepričljivost oddaje sprošča zelo prizadete odmeve udeležencev usposabljanja: opozarjajo na premalo domišljene, zgrešene in nevarne prometne rešitve, predolgo nerešene zamaške in drobne pomanjkljivosti, ki bi z minimalnim trudom lahko precej prispevale k izboljšanju prometnih razmer. Vprašanja udeležencev in posamezne pobude sproti sporočamo strokovnim organom in službam, odgovore pa objavljamo v regijskem glasilu. Zanimivo je, da je z odzivi in rezultati zadovoljen predvsem tokratni, zelo skrbno izbran aktiv predavatelj, ki smo ga dodatno usposobili za izvajanje teme. Inšpektorji Uprave inšpekcijskih služb, delavci prometne milice in UNZ, delavci upravnih organov in strokovnih služb, prometni inšpektorji delavske univerze ter člani občinske izpitne komisije nenehno opozarjajo, osveščajo, pojasnjujejo okoliščine. Nič ne pomaga tarnanje, da so naše ceste preobremenjene, vozila pa zastarela in dotrajana, saj varnost prometa zagotavlja predvsem udeleženci v prometu. To pa smo vsi – pešci, kolesarji, vozniki motornih koles, osebnih in tovornih vozil ter tovornjakov. Naša neprilagojenost objektivnim voznim razmeram povzroči največ nesreč.

Po 3 mesecih je že gotovo, da je tema pravilno izbrana, ker je:

1. aktualna in zelo konkretna;
2. zanimiva za celotno prebivalstvo;
3. vsebina skrbno izbrana, predavajo pa jo najbolj kvalificirani izvajalci;
4. v celoti posneta v domači občini, zato udeležence motivira in omogoča konstruktiven pogovor po ogledu.

Ugotavljamo, da dobro usposabljanje ni poceni, toda varčevanje ne sme biti izgovor za površno in na hitro pripravljeno usposabljanje, ki ne dosega smotrov ali pa so rezultati z njimi celo v pravem nasprotju. Do naših spoznanj smo se dokopali z dolgoletnim, neprekinjenim in skrbno načrtovanim in vodenim delom. Priprava vsake nove teme nam vzame več časa; zadnja je zorela 13 mesecev, da bi jo izvajali leto in pol.

Ocenjujemo, da so spoznanja v Kranju v veliki meri skladna s spoznanji in usmeritvami prenove obrambnega in samozaščitnega usposabljanja, ki ga je pripravil Republiški sekretariat za ljudsko obrambo. Načrtovano prenovo načeloma podpiramo tudi pri nas in želimo, da bi temu sledila tudi TV Ljubljana z novimi programskimi vsebinami.

